

ANA Stanič

ODVETNICA

Ana Stanič je že pred desetletjem in pol v Londonu odprla odvetniško pisarno, specializirano za področja energetike, mednarodnega prava in reševanja sporov. S tem se je zavestno odrekla milijonskim dobičkom, ki bi jih prejela, če bi ostala v kaki veliki odvetniški pisarni. Pravi, da je to storila zato, ker rada mirno spi. In zato, da lahko počne stvari, v katere verjame, kot so recimo neodvisno svetovanje, odgovorno vodenje, okoljevarstvo in pomoč narodom brez lastnih držav. In zato, da lahko pove, kar si misli, recimo o begunski krizi, odnosu Evropejcev do tujcev, o Sloveniji, kapitalizmu, pa tudi o tajnih čezatlantskih trgovinskih sporazumih, ki ne bi smeli biti tajni.

Govorila bova tudi o tem, kako bi svet lahko bil boljši, zato me zanima tole. Imate uspešno kariero, lastno odvetniško pisarno v Londonu, to bi vas nekako uvrstilo blizu tistega enega odstotka bogatih in vplivnih, ki ga večina vidi kot krivca za vedno večje probleme v svetu. Kako se vidite vi?

► Zagotovo ne spadam v ta odstotek bogatih oziroma vplivnih ljudi. Materialne dobrine tudi niso glavni smisel mojega življenja. Če bi v tem videla smisel, bi ostala v eni izmed velikih odvetniških pisarn in ne bi ustanovila svoje pisarne. Dobiček oziroma zaslužek, ki bi ga imela, če bi tam ostala, bi bil več kot milijon funtov na

Piše: Peter Petrovčič

Foto: Uroš Abram

leto. Pisarno sem ustanovila, da bi lahko bolj strokovno delala, bila čim bolj neodvisna v svojem pravnem mnenju, in da bi se lahko ukvarjala s čim bolj zanimivimi zadevami, temami in vprašanji. Šlo je za odločitev z vidika moralne in strokovne integritete, in to sem storila v Veliki Britaniji, v državi, kjer nisem bila rojena in kjer tudi nimam prijateljsko-nepotistično-klientelističnih povezav. Verjamem v meritokracijo in v teh razmerah se dobro znajdem. V Angliji imam možnost, da tako živim, ni veliko držav, kjer veljajo načela meritokracije.

Zakaj ste se odrekli milijonom, kdo bi rekel, da bi z njimi še lažje dosegali cilje?

► Zato, ker je pomembno tudi, kako zaslužiš denar, ne samo kaj s tem denarjem počneš. Saj je vse lepo in prav, da je princesa Diana svoje rabljene obleke dajala v dobrodelne namene, a kupila jih je tako, da je razmetavala z denarjem. Meni je pomembno, kako služim denar, s kom delam, na kakšen način delam in kako živim. Res pa je, da se želim čim bolj vključiti v nekatere vplivne mreže in tako spreminjati svet na bolje. Pred dnevi sem bila v Münchnu na forumu World Responsible Leaders, ki ga organizira BMW Foundation, in tam nas je bilo 500 ljudi iz vsega sveta, ki naj bi bili odgovorni voditelji. Torej ljudje, ki se zavzemajo za integriteto in spremembe na svetovni ravni. To je res manj kot odstotek ljudi, a namen te mreže so

spremembe v družbi.

Na prvi pogled se zdi kot sestanek ljudi, ki se zavzemajo za spremembe, ki bi bogatim omogočile še več bogatenja.

► Ne, bilo je ravno nasprotno. Večina ljudi, ki so se znašli tam, se ukvarja s socialnimi programi. In celotna ideja je bila povezovanje različnih ljudi z različnimi dejavnostmi, ki se zavzemajo za iste cilje, za spremembe na bolje. Spoznala sem gospoda Gonzala Muñoza iz Čila, kjer je ustanovil sistem »Tri-Ciclos«, sistem za reciklažo odpadkov, in s tem povezal ljudi, ki so na cesti in so sami že prej na črno služili denar s to dejavnostjo. Gre za uspešen projekt, ki se zdaj širi tudi v Brazilijo. Večina navzočih, tudi jaz, smo se prijavili, da bomo določeno količino svojega znanja prispevali pro bono za različne tovrstne projekte.

Odvetniško pisarno ste potemtakem odprli, ker bi težko živeli sami s sabo, če bi morali delati v veliki odvetniški pisarni.

► Znašla sem se v položaju, da ali neham delati kot odvetnica ali pa grem na svoje. Ne vidim se namreč v veliki odvetniški pisarni, razen če bi lahko svoje delo opravljala na način, kot ga želim opravljati, a to je v veliki odvetniški pisarni zelo težko.

Zakaj?

► Ker je svoboda odločanja, recimo o načinu dela, o stroških, ki jih zaračunavaš stranki in podobno, zelo omejena. Prav tako ste omejeni pri tem, s kom lahko delate, prisotni so tudi politični interesi posamezne odvetniške pisarne, ki je dejansko velika korporacija. Drugače je, če človek dela zase in neposredno za svoje stranke.

Kaj so vaša področja dela?

► Pogosto svetujem državam, finančnim organizacijam, podjetjem ter neprofitnim organizacijam, največ na področju energitike, evropskega prava, reševanja sporov in mednarodnega prava. Svetovala sem na primer glede koncesij za gradnjo velikih energetskih projektov, privatizacij in nakupov podjetij, pri reševanju mejnih sporov, arbitražnih sporov, vrednih več sto milijonov dolarjev, ter zastopala stranke pred evropskim sodiščem.

Vrniva se v čas vaše mladosti, ko si verjetno niti mislili niste, da boste nekoč v Londonu imeli odvetniško pisarno. Otroštvo in mladost ste preživeli v Srbiji, v Beogradu.

► Tam sem bila do svojega 16. leta, saj je moj oče tam opravljal delo novinarja in mama, sicer Avstralka po rodu, tudi. Moj oče je bil po drugi svetovni vojni zaprt v Sloveniji, in ko so ga izpustili, ni bilo veliko interesa ostati v Sloveniji, kjer so bili na oblasti ljudje, ki so ga zaprli.

Kdo ga je zaprl in zakaj?

► Zaprla ga je tedanja komunistična oblast, o podrobnostih ne bi govorila, o tem je bilo že veliko napisanega. Brez uradne obsodbe je bil v samici dve leti, potem je še tri leta kot

zapornik med drugim delal pri gradnji HE Medvode. V Slovenijo se je iz Beograda vrnil šele leto dni pred osamosvojitvijo, ko so mu ponudili mesto v Demosovi vladi. Mesto je sprejel in postal minister za informiranje ter izpeljal slovenski plebiscit za neodvisnost. Kasneje je vlado zapustil skupaj z drugimi ministri, ki so bili politično neodvisni. Poleg njega sta tedaj odšla še Kranjec in Mencinger. Tedaj sem že bila na študiju v Avstraliji. **V Srbiji ste doživeli spremembe v srbskem narodnem telesu, nagibanje k nacionalizmu, to je bil ravno čas razpadanja Jugoslavije ...**

► Tako je, in imela sem probleme, ker sem bila otrok s slovenskim priimkom. Nekateri učitelji so poudarjali razliko med mano in drugimi učenci. Poleg tega je moja mama Avstralka in zaradi nekega incidenta na protestu Srbov pred avstralskim veleposlaništvom so postali sovražniki tudi Avstralci. Sovraštvu do drugih, drugačnih, se je čutilo že od leta 1982.

Še najmanj svojega življenja ste preživeli v Sloveniji.

► V Sloveniji sem živela vsega dve leti. Res sem še najmanj Slovenka, zdaj sem recimo že 18 let Britanka. Imam tri potne liste, slovenskega, britanskega in avstralskega.

Ne, da bi to sploh bilo pomembno, a kaj ste potem, Slovenka, Britanka ali Avstralka?

► Sem Ana Stanič, svetovljanka. Letos aprila so me povabili kot gostujočega predavatelja na Letno srečanje Evropske svobodne zveze (European Free Alliance), ki je proevropska politična stranka in združuje 46 progresivnih strank po vsej Evropski uniji. EFA se zavzema za demokratična načela in človekove pravice, podpira evropske narode, regije in manjšine, spodbuja enakost evropskih jezikov in kultur ter zagovarja pravico do samoodločbe narodov. Povabili so me, da jim govorim o pravici do samoodločbe v mednarodnem pravu ter o mednarodnih pravilih sukcesije, področja, na katerem sem strokovnjakinja. V predstavitvi sem poudarila, da je zaščita pravic manjšin in jezikov temelj demokracije, regionalizacija Evrope pa nujna za prihodnost Evrope. Poudarila pa

Pomembno je tudi, kako zaslužiš denar, ne samo, kaj s tem denarjem počneš. Saj je vse lepo in prav, da je princesa Diana svoje rabljene obleke dajala v dobrodelne namene, a kupila jih je tako, da je razmetavala z denarjem.

sem tudi to, da ne smemo vsega omejiti do točke, da med ljudmi vidimo samo razlike. V današnjih časih moramo tudi graditi na tem, kar nas povezuje z drugimi ljudmi. Narodnostna identiteta je pomembna, a zame osebno osnovna identiteta zagotovo ni narodnost.

Vaša biografija, vaše življenje, se bere kot dobra reklama za moderni svet, za Evropo, za EU, za večkulturnost, večnacionalnost, za prost pretok misli, ljudi, idej, kapitala, a danes ta Evropa postaja drugačna.

► Popolnoma se strinjam. In me zelo skrbi, da tisto, kar je meni omogočilo, da sem dosegla, kar sem, torej prav pretok misli in ljudi, počasi izginja. Brez povezovanja, z zapiranjem Evropske unije, bo prihodnost zelo drugačna od tistega, kar se je gradilo po drugi svetovni vojni, in predvsem negotova.

Vedno večjo podporo v javnosti imajo v vedno več evropskih državah tudi skrajno nacionalistične stranke, v nemalo državah so že dovolj močne, da sodelujejo v vladah.

► Temu Evropska unija zagotovo nameinja premalo pozornosti. Opazuje se porast

podpore skrajno desnim strankam, stori pa se nič, da bi se odpravili vzroki za porast te podpore. In tudi ni rešitve za druge težave, recimo za grški dolg. Pred časom smo brali, da je prišlo do dogovora o grškem dolgu, a to ni dogovor, ki bi prinesel dolgoročno rešitev, pač pa je zgolj prestavil pogovore o odpisu grškega dolga po letu 2018, ko bodo nemške volitve mimo. Žal v Evropi politiki razmišljajo kratkoročno – od volitev do volitev.

Del razloga za vzpon sovraštva do drugačnih pa je tudi v begunski krizi.

► Da, a tu ne moremo pozabiti migracij v 60. letih prejšnjega stoletja, ko so zahodno-evropske države potrebovale delovno silo in so izkoristile pripravljenost ljudi, da migrirajo. Do integracije teh ljudi v novo okolje pa ni prišlo. Nedavno sem sedela na večerji zraven enega od redkih članov nemškega parlamenta, ki je turškega rodu. Poslanec je že 17 let, a pravi, da ima vsakokrat, ko se vrača v Nemčijo, na meji težave, ker ga ustavijo in sumijo, da je ponaredil diplomatski potni list. Gre za rasizem, ki ga doživlja vsak dan.

Integracija je edino možna, če je večina pripravljena sprejeti druge, nemogoče se je integrirati v družbo, v kateri te pripravljene ni. Zato zagovarjam, da se mora spremeniti miselnost večine, ker ljudje, ki tja pridejo, pridejo z željo, da bi postali člani te družbe, ne glede na to, ali so ekonomski migranti ali begunci.

Ampak miselnost večine se nagiba kvečjemu v nasprotno smer, v nesprejemanje drugačnih.

► To niso vprašanja, ki se lahko rešijo sama po sebi. S tem se bo treba resno ukvarjati. Nemogoče je, da imate recimo tretjo generacijo ljudi, ki živijo v Nemčiji, pa jim ljudje rečejo, da so Turki, še posebej, če se oni počutijo kot Nemci, nemški državljani, kot del nemške družbe. Kaj to pomeni za prihodnost beguncev v Evropi? Kaj pomeni to, da se izpostavljajo njihovi ekscesi in jih predstavljajo kot slabe ljudi? Prvič, statistična verjetnost je, da ljudje, ki prihajajo, storijo tudi kaj narobe, kot to storijo tudi ljudje, ki pripadajo večinskemu prebivalstvu. Drugič, razlogi za protizakonito ravnanje so gotovo

Negativna kampanja zoper novega londonskega župana je poudarjala, da je musliman in da so njegovi podporniki antisemiti, njegovega protikandidata pa so propagirali kot židovskega kandidata. Kakšno zvezo ima to z današnjim Londonom, današnjo Anglijo?

tudi ekonomski, socialni. Nikakor pa ni utemeljeno reči, da se to dogaja, ker so drugačni. **Zanimiva je tudi premalokrat izpostavljena razlika med tem, kako s priseljenci ravna evropske države na celini in v Veliki Britaniji, kjer naj bi bila integracija uspešnejša.**

► Eno je London, drugo je preostali del Velike Britanije. Tudi na Otoku se sovražnost do drugačnih stopnjuje. Na eni strani ljudje krivijo muslimane za vse, kar se dogaja v Evropi, muslimani pa vidijo to kot napad zahodnega sveta. Spor obstaja in je vsak dan večji. Ljudje enačijo muslimane in teroriste, politika in predvsem mediji so tu zelo nepazljivi ali pa to enačenje celo spodbujajo. Veliko ljudi je bilo šokiranih ob dogodkih v času izbora novega londonskega župana. Priča smo bili protimuslimanski kampanji zoper Sadika Khana, ki je postal prvi župan

z muslimanskimi koreninami v zahodni Evropi. Negativna kampanja zoper njega je potekala ves čas, poudarjalo se je, da je musliman in da so njegovi podporniki antisemiti, njegovega protikandidata pa so propagirali kot židovskega kandidata. Kakšno zvezo ima to z današnjim Londonom, današnjo Anglijo? Na srečo tej kampanji ni uspelo spremeniti izidov županskih volitev, a pokazala je na nestrpnost do drugačnih, ki raste tudi v Angliji. Tudi brexit je del tega. Eden od razlogov, ki se navaja v prid izstopu Velike Britanije iz EU in ga večina podpira, je nasprotovanje migracijam. So razlogi, ki govorijo v prid izstopu in bi se lahko z njimi strinjala, a ta nikakor ni med njimi.

Pred kakim letom dni ste v nekem intervjuju izjavili, da je v vas ves čas prisotna želja, da bi bila Slovenija boljša. Gledate od zunaj, kaj je po

vašem mnenju narobe s Slovenijo?

► To je problem pravne države, ki ni zgolj problem, ki ga ima Slovenija, ampak številne države po svetu, in je problem, ki ga začinjamo čutiti tudi v Veliki Britaniji. Za Slovenijo kot majhno državo je to še bolj pomembno, ker omogoča objektivnost, zagotavljanje nekaterih osnovnih vrednot, drugače je vse stvar dogovora med ljudmi, ki se poznajo. V družbi mora obstajati nekaj, kar omogoča objektivnost in enakost, in pravna država je edina, ki to lahko omogoči. V Sloveniji se pogosto srečam s tem, da me prepričujejo, da je belo lahko črno in črno lahko belo. To je osnova, ki bi jo pravnik moral vedeti, in sicer da to ni mogoče. Ko sem tu delala dve leti, so mi razlagali, da nekatere stvari ne morem razumeti, ker ne živim tu. Zakonodaja mora biti takšna, da jo lahko

ADRIA
Življenje v gibanju

Načeloma nisem proti temu, da je država lastnica podjetij, ampak država mora upravljati podjetja kot skrbna lastnica v interesu občanov, ne pa strank in osebnih interesov posameznih politikov.

razumem, tudi če sem z Marsa. Prepričevali so me, da moram zakonodajo brati v nekem kontekstu. Se ne strinjam – tisto kar piše, je tisto, kar velja. V Sloveniji pa se prepogosto preveč pomena daje interpretacijam zapisanega, ki pogosto tisto, kar je zapisano v zakonu, spremenijo v nekaj povsem drugega. A to ni pravo.

Sicer dobro poznate tudi slovensko osamosvojitveno zgodbo, ker ste v devetdesetih sodelovali pri usklajevanju slovenske zakonodaje z evropsko.

► Poznam jo razmeroma dobro. Vem pa tudi, da veliko ljudi o tem ve zelo malo. Tudi tisti, ki so bili vključeni v to zgodbo. Še pomembnejše pa je vprašanje, kako se upravlja nova država. Čim manjše je okolje, tem pomembnejše je, da temelji na znanju in le tako lahko deluje na dolgi rok. V Sloveniji bi bilo treba zgraditi sistem, ki zagotavlja, da sta meritokracija in pravna država osnovi. Po mojem je Slovenija prišla do točke, kjer je povsem jasno, da je to edina pot naprej.

To pravijo tudi vse politične stranke.

► Morda. Pravna država bi v Sloveniji morala bolje delovati. Lahko bi zaprli ljudi, ki so okradli državo in podjetja, neka odgovornost bi morala obstajati. In tudi neki nov način vodenja in razmišljanja v podjetjih. Težava je tudi v tem, da postopek privatizacije podjetij ni dokončan in da se onemogoča prihod tujega kapitala. Oziroma, privatizacija, ki se je zgodila, je zelo netransparentna in pravno vprašljiva. Če bi imeli pravno državo, je vseeno, kdo je lastnik podjetja. Če pa je ni, krade lahko vsak. Država mora sloveti na zakonih, dobro napisanih zakonih. Vendar žal v Sloveniji strokovnjaki in politiki zelo pogosto izigravajo zakone in pravno državo, ko in če jim to ustreza. Sankcij pa žal ni.

Zakaj prodajati podjetja tujcem?

► Ni pomembno, ali so tujci ali slovenski državljani. Po mojem se je država izkazala kot nesposobna upravljati velika podjetja, ker so ljudi, ki jih vodijo, nastavile politične stranke ali lobiji, o katerih vsi govorijo, sočasno pa nihče *ne ve, kdo so*. Če v Sloveniji obstaja konsenz, da mora država ostati lastnica nekaterih podjetij, potem mora na vodilna mesta postaviti strokoven kader.

A če zdaj stranke upravljajo podjetja, bodo v primeru prodaje tujim lastnikom posredno oni upravljali stranke.

► To ne drži. Stranke naj se ukvarjajo s politiko, podjetniki pa s podjetništvom. Če podjetje dela v interesu svojih lastnikov, če plača davke in svoje delavce, ne krši slovenske zakonodaje, potem ni pomembno, kdo je njegov lastnik. Načeloma nisem proti temu, da je država lastnica podjetij, ampak država mora upravljati podjetja kot skrbna lastnica v interesu občanov, ne pa strank in osebnih interesov posameznih politikov.

A vendar danes tuji kupci poprej slovenskih podjetij dejansko izčrpajo podjetja ali pa jih preprodajo, posledici pa sta zelo pogosto stečaj in konec poslovanja.

► Treba je imeti sistem, ki zagotavlja pravno varnost, zaščito delavcev in plačevanje davkov, kadar je potrebno, tudi vizijo države na nekem področju, ostalo pa bi moralo biti zunaj pristojnosti države. Država naj ne bi ovirala organskega razvoja podjetij in podjetništva, civilne družbe in preostalega. V Sloveniji je veliko zelo uspešnih podjetij, ki delajo zelo inovativne stvari. A dogaja se, da ko dosežejo neko velikost, jih začne sistem ovirati in gredo v tujino. Stvari se morajo minimalno regulirati, čim več stvari mora biti dovoljenih. V Veliki Britaniji velja miselnost, da je dovoljeno vse, kar ni prepovedano, v Sloveniji pa, da je prepovedano vse, kar ni dovoljeno. A brez pravne države sprememba miselnosti ne bo mogoča. Dodatni problem je v preštevilnih zakonih, členih zakonov ter podzakonskih aktov, ki regulirajo stvari, za katere ni potrebno, da so regulirane, ampak so del svobode poslovanja in dogovora med pogodbenimi strankami.

Vi sicer svetujete tudi Kataloncem, ki bi se iz slovenskega osamosvojitvenega primera kaj gotovo lahko naučili.

► Res je, tja sem se skorajda na pol preselila. A v tem trenutku o podrobnostih ne morem govoriti.

Zakaj ne? Za koga delate? Za Katalonce, ki imajo gotovo univerzalno pravico do samoodločbe? Menda ne za Špance, ki skušajo to na vsak način preprečiti?

► Svetujem Kataloncem. In oni pravijo, da so referendum dejansko že izpeljali s tem, ko so na volitvah večino dobile stranke, ki se zavzemajo za neodvisnost. A to ni tako enostavno. Predvsem se mi zdi pomembno, da mora v celotni zgodbi o neodvisnosti biti jasno, kakšna naj bi bila prihodnost v novi državi. V razgovorih, ki jih imam, poudarjam,

da je nujni del tega pravna država, saj je korupcija v celotni Španiji velik problem. S tem se bodo stranke, ki se zavzemajo za neodvisnost, morale precej več ukvarjati, kot se. Mislim, da danes ni več dovolj zgolj predstavljati nacionalno identiteto kot osnovo za osamosvojitve, pač pa morate ljudem predstaviti, kaj bo po osamosvojitvi drugače, kot je sedaj. In sicer, nova država ne bo država Kataloncev, pač pa država vseh, ki tam živijo. Vsi ljudje bodo morali biti vključeni.

Da ne bi recimo ponovili »napake« Slovenije, ki se je po osamosvojitvi z izbrisom želela znebiti določenega dela »neslovenskih« prebivalcev, kar ji je v veliki meri tudi uspelo?

► Točno tako. Nikjer na svetu se ne bi smeli zgoditi izbrisani. O tem smo se veliko pogovarjali in vsi se strinjajo, da kaj takega, kot je bil izbris, ni ena od možnosti. So pa tudi druga vprašanja, med njimi najpomembnejše, kako bodo rešili problem s korupcijo. In eden od glavnih razlogov, da predsednik Mas ni mogel voditi zmagovite skupine neodvisnosti naklonjenih strank po zmagi na volitvah, je v tem, da je manjša, a vplivna stranka CUP zahtevala, da ne more biti predsednik, ker v času, ko je vodil stranko Convergencia, ni naredil dovolj, da bi se obračunalo s korupcijo znotraj stranke. Pogajanja so trajala dva meseca in do dogovora je prišlo šele nekaj dni pred tem, ko bi bilo treba razpisati nove volitve.

Kakšno prihodnost pa napovedujete Kataloncem?

► Mislim, da morajo postati odločnejši in si veliko bolj prizadevati, da prepričajo ljudi v Kataloniji, kaj bo neodvisnost prinesla. Osemnajst mesecev se bodo pripravljali na nove volitve. Na njih naj bi predlagali novo ustavo, in če jo ljudje podprejo, naj bi bil to nekakšen odločilni referendum o neodvisnosti.

Zdi se, kot da čas v tem procesu dela za Madrid?

► Za Katalonce je to proces, ki zahteva svoj čas. Lahko se to zgodi čez dve leti, lahko čez deset let, saj se jim ne mudi, ni roka, ki ga morajo ujeti.

A neuspeh na prihodnjih volitvah bi pomenil daljši zastoj v procesu osamosvajanja.

► Po mojem bodo v tistem trenutku ocenili, kako naprej, ali imajo dovolj podpore ali ne. Po mojem ne bodo predlagali nove ustave, če zanj ne bo podpore v javnosti. Kako bodo

Mislím, da danes ni več dovolj zgolj predstavljati nacionalno identiteto kot osnovo za osamosvojitvev, pač pa morate ljudem predstaviti, kaj bo po osamosvojitvi drugače, kot je zdaj.

to razumeli ljudje, volivci, pa je drugo vprašanje. Nekateri menijo, da če se to ne zgodi v kratkem, to pomeni daljši zastoj. Spet drugi pravijo, da nikoli niso mislili, da bo osamosvojitveni proces potekal tako hitro. Vsi pa se strinjajo, da so se politiki v Kataloniji doslej preveč ukvarjali s svojimi interesi in se preveč prepirali med sabo. A v Sloveniji pred četrto stoletja ni bilo dosti drugače, tudi tedaj ni šlo vse gladko glede deklaracije o neodvisnosti. Je pa res, da je bil čas za osamosvojitveni proces pri nas omejen in je bil odločilen zunanji pritisk. Če tega pritiska ne bi bilo, ne vem, ali bi hitro ali sploh prišlo do neodvisnosti. Moj oče, ki je bil pristojen za izvedbo referendum, od tedanje oblasti ni dobil finančne podpore za organizacijo referenduma in za kampanjo. Zato se je veliko stvari delalo zastoj oziroma brez vnaprejšnjega zagotovila o plačilu. V vladi recimo niso verjeli, da se javno mnenje med Slovenci zelo hitro obrača v prid neodvisnosti. Menim, da so bili občani pred strankami v smislu jasne opredelitve v prid neodvisnosti in da so politiki temu sledili. Niso politiki vodili ljudi k neodvisnosti, ampak ljudje politike. Podobno je tudi v Kataloniji. V tem postopku sem začela sodelovati leto dni pred znamenitim shodom v prid neodvisnosti v Barceloni, ki se ga je udeležilo milijon in pol ljudi, kar je presenetilo vse. Pristop politikov po tem je bil povsem spremenjen in osamosvojitvev je postala del političnega procesa.

Ampak saj tako je prav. Narobe bi bilo, da stranke silijo ljudi v nekaj, česar si (še) ne želijo.

► Seveda. Pomembno pa je zagotoviti, da politični sistem in stranke tega procesa s svojim ravnanjem ne zadržijo. Tudi v Sloveniji bo vse, kar bo sledilo, prišlo le s strani občanov in civilne družbe. Ne moremo pričakovati, da bodo gonilo napredka politiki.

V Sloveniji se zdi, kot da se je osamosvojitvena generacija zasedla na »zasluženem počitku« v fotelju, ker je opravila tako »veliko delo«, kot je osamosvojitvev.

► Resnica je nasprotna, šele po osamosvojitvi se je začelo resno delo – gradnja nove države z močnimi temelji pravne države je pravo delo in veliko dela nas še čaka.

Veste, da »napaka« z izbrisanimi še danes ni »popravljena«.

► Vem, in to je šokantno. In to tudi v tujini meče slabo luč na Slovenijo.

Eno izmed vaših področij dela je tudi arbitražna.

Kako ste videli slovensko-hrvaško arbitražno zgodbo?

► Ta zgodba še ni končana. Sodišče se še ni odločilo, ali se bo nadaljeval postopek ali ne. Osnova arbitražnega sistema je, da je arbiter popolnoma neodvisen, le tako lahko sistem deluje. Ideja, da mora biti arbiter v primerih, ko je Slovenija tožena stranka, Slovenec, je nelogična. Arbiter mora biti nekdo z znanjem na področju, o katerem se odloča. Ko je arbiter imenovan, mora biti ta neodvisen in ne zastopa interesov stranke, ki ga je imenovala. Ker če zastopa njene interese, to pomeni, da tretja oseba, v tem primeru predsednik arbitražnega sodišča, ne bo stopila na njegovo stran, ker bo vedela, da je arbiter pristranski. V arbitraži, kjer so trije člani sodišča, potrebujete najmanj dva glasova, da zmagate. A če je z vaše strani imenovani arbiter očitno pristranski, mu predsednik skorajda avtomatično ne bo naklonjen in bo verjetno bolj pod vplivom drugega arbitra, ki ga vidi kot neodvisnega. In potem so možnosti, da dobite dva glasova, še bolj omejene. Moj nasvet strankam, ki gredo v arbitražo, je vedno, da izberejo arbitra z znanjem na relevantnem področju in ugledom.

V Sloveniji živi vaša mama, tu imate še vedno prijatelje, ste kdaj razmišljali, da bi se vrnili?

► O tem pogosto razmišljam, ampak doslej se še nisem odločila za to. Tu so hribi, tu imam mamo in sestro, prijatelje in sorodstvo po očetovi strani, ampak težko bi delala na področju energetike in mednarodnega prava, če bi živela tukaj. Če nič drugega, so letalske povezave med Slovenijo in svetom vedno slabše.

Katera so nasploh področja vašega dela, v katerih najbolj uživate, ki jih delate najbolj s srcem, ki vam največ vračajo v smislu osebnega zadovoljstva?

► Vse, kar počnem, mi je zanimivo. Vsaka izkušnja nekoč prav pride. Vidim, da sem v preteklosti delala neke stvari, za katere se je kasneje izkazalo, da so mi prišle prav. Pa naj bo to prestrukturiranje podjetij v Romuniji, ali vodenje pogajanj za svetovno banko v Ukrajini, ali pa moje ukvarjanje s plastiko ali z osamosvojitvenim procesom v Kataloniji ...

O plastiki še nisva nič govorila, za kaj gre?

► Lani sem šla na potovanje s trinajstimi ženskami. Jadrale smo 1900 navtičnih milj od Recifa v Braziliji do Georgetowna v

južnoameriški Francoski Gvajani. Vsak dan smo pobirale vzorce morja za potrebe merjenja vsebnosti mikroplastike v morju.

Torej tiste plastike, od katere so ribe postale skorajda odvisne ...

► Namen raziskave je ugotoviti, koliko mikroplastike pojedjo ribe s svojo hrano, zooplanktonom. In koliko v končni fazi je pojemo tudi ljudje. Ko sem se vrnila s tega potovanja, sem bila na neki poslovni večerji v Londonu, kjer sem v dvigalu povsem po naključju spoznala glavnega angleškega pogajalca za COP21, sira Davida Kinga. Glede na to, da morje pokriva 67 odstotkov sveta, sva se strinjala, da je treba narediti nekaj na področju upravljanja morja in sva zato ustanovila delovno skupino, ki se zdaj s pravnega vidika ukvarja s problemom plastike v morju.

Ko sva ravno pri oceanih, kakšno je vaše mnenje o čezatlantskih trgovinskih sporazumih, recimo o TTIP-ju, o katerem pogajanja tečejo v tajnosti?

► Po mojem je popolnoma nesprejemljivo, da smo o podrobnostih TTIP-ja izvedeli prek interneta po zaslugi Wikileaks. Kot pravica razumem, da pogajanja potekajo za zaprtimi vrati, ampak to ne pomeni, da je dokument taje in da javnost nič ne ve o njegovi vsebini. Zato se tudi strinjam z zahtevami Greenpeacea in preostalih za večjo transparentnost glede potekanja pogajanj. Ne morem pa se strinjati z napadom na arbitražo kot načinom reševanja sporov med investitorjem in državami. TTIP predvideva, da bodo tuji investitorji lahko sprožili arbitražne postopke zoper države v primeru, ko bodo te onemogočile, ekspropriirale ali diskriminirale investitorje. To pravico investitorji že imajo na podlagi bilateralnih sporazumov za zaščito investicij ter na podlagi energetske listine. Tako da glede tega TTIP ne prinaša nič novega. V zadnjih nekaj letih so evropske države retrospektivno spremenile svojo zakonodajo glede obnovljivih virov in veliko solarnih ter drugih projektov je propadlo zaradi spremembe zakonodaje. V takih primerih je zelo težko pričakovati, da bodo nacionalna sodišča odločila zoper države. Arbitražno reševanje sporov zagotavlja investitorju, da bo o njegovem primeru odločalo neodvisno arbitražno sodišče, ki ne bo pod vplivom države in političnih interesov ter je zato pomemben del mednarodnega pravnega sistema, ki zagotavlja odgovornost države. x